in second language acquisition. First or home language is particularly important for the child‘s development of a positive self-concept and well-being. Children who have the chance to maintain their firth language can extend their cognitive development. New language acquisition mostly follows this way. As a result of this way linguistic interference takes place speaker’s everyday language. The mentioned method users might speak or write English sentences relying on their native (Kazakh) grammar, or might use different expressions that don’t sound natural.

In our understanding interference is a result of the conflict of two language systems, when a dominant language system consciously or unconsciously "imposes" its own rules. Taking into consideration main peculiarities of placing the words in Kazakh and English simple affirmative sentences, some conclusions can be drawn regarding the instances of potential interference of Kazakh language into English.

References:

1 How "Mother Tongue Influence" Affects English Learning.
2 Ellis &Barkhuizen 2005, p. 4
3 Role of mother tongue in second language learning.
4 Website and texts © Linguapress.com 2009-2014
5 esl.about.com/od/Intermediate Verbs
6 Balakayev “The Modern Kazakh Language”, («Қазіргіқазақтілі»)

ӘОЖ373.016:811.512.1

Тұрымбетова Ж.А.,[1] Йылдыз А. [2]

[1] ф.ғ.к., ассистент профессор, *Сулейман Демирель атындағы университет, Алматы, Казақстан, e-mail: janagul@yahoo.com*

[2] МА., *Сулейман Демирель атындағы университет, Алматы, Казақстан e-mail: sahinayse01@gmail.com*

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETIMINDE EFSANE TÜRÜNDEN YARARLANMA

Abstract. Literary texts are very useful tools in teaching Turkish language to foreigners in an understandable, interesting and positive way. Literary texts generate language love, aesthetic point of view, and increase for the target language among students. For this reason it is important to use literary texts in teaching foreign language in order to develop linguistic and personal skills. While teaching Turkish it is important to use traditional literary texts, such as tales, proverbs anecdotes because they are interesting and generally are motivational. By using folkloric works, we are among to measure the impact of such texts in developing cognitive and linguistic skills of students.

Chosing some of the best of traditional texts of Turkish literature and generating motivation among students based on the text, and getting correct questions from the students will increase the success of traditional texts in teaching language.

Key words: Teaching Turkish to foreigners, target culture, language skills, local legends.

Günümüzde ikinci dil/yabancı dil büyük bir önem kazanmıştır. İnsanlar hangi sektörde çalışıyor olurlarsa olsunlar bir yabancı dil hatta iki bir yabancı dil öğrenme ihtiyacını duymaktadırlar. Bir yabancı dil bilmenin ayrıcalık olmaktan çıkıp, herkesin sahip olması gereken bir özellik olduğu günümüzde yabancı dil eğitiminin önemini de artmıştır [1,28].

Çok dillilik ve çok kültürlülüğün giderek önem kazandığı XXI.yüzyılda Kazakistan birçok dili konuşan çok uyruklu ve çok kültürlü devlet olarak tanınır. Bu nedenle devletin önemli siyasetlerinden biri dil politikasıdır. Kazakistan'da Yabancı diller arasında en çok tercih edilen dil Türkçe'dir. Bunda şüphesiz Türkiye'nin uluslararası alanda yükselen değerinin ve ekonomik göstergelerindeki hızlı gelişmelerinin önemli bir katkısı vardır. İkinci neden ise aynı soydan gelen kardeş iki halkın dil ve kültürünün temelde bir olduğunu, dolayısıyla dilde ve kültürde bir çok benzerliklerin bulunduğu bilinmektedir.

Yabancı dil öğretimi kültür öğretimidir. İnsanlar ait oldukları toplumun ve o topluma ait kültürün kelime ve kavramlarıyla kendilerini ifade ederler. "Yabancı dili öğrenmek bir dünyayı, yabancı bir kültürü de anlamak, tanımak demektir. Yabancı olanı anlamaya, çözümlemeye çalışmak ise öğrenciye bilgi ve düşünce zenginliği kazandırarak onun dünyaya bakış ufkunu genişletir" [2,156]. Bu nedenle yabancılara Türkçe'nin öğretilmesinde Türk kültürünü tanıtan metinlere ağırlık verilmelidir.

Bireyler,ana dilini ve devamında kültürünü doğup büyüdükleri ülkelerinde öğrenmektedirler. Bunun yanında bir dil öğrenimi için, o dilin kullanıldığı ülke insanın kültürü, değer yargıları, yaşamı algılayışları ve ana dil yönden yaklaşımları önem arz eder[3,155].

Kültür denildiği zaman akla güzel sanatlarla birlikte edebiyat da gelmektedir. Edebiyat metinleri dil öğretiminde yeni kültürü alıcısına tanıtma, farklı duyuş ve düşünce tarzlarının göstermede vazgeçilmez öğelerden biri olmuştur. Yabancılara Türkçe öğretiminin tarihçesine bakıldığında, bu konuda ele alınan ilk eser Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılmış olan Divanü Lügati't Türk eseridir. Bu eserinde Kaşgarlı Mahmut'un Araplara Türkçe öğretirken Türk kültürüne ait atasözlerinden, destanlardan ve manzum örneklerden faydalanması, yabancı dil öğretiminde kültürün ve edebiyatın önemini ortaya koymaktadır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde dil, kültür ve edebiyat kavramlarından hareketle Türk Halk Edebiyatı türlerinden seçilen metinlerden yararlanma doğru bir yaklaşım olacaktır. Çünkü Halk Edebiyatı ürünleri halkın anlayabileceği sade bir dille oluşturulmuştur.

Yabancılara Türkçe öğretiminde atasözleri, deyimler, efsaneler, masallar, fıkralar ve halk şiirleri gibi folklor ürünlerinden yararlanarak öğrencilerin ilgisini çekme, merak uyandırma ve kendi kültürleriyle mukayese etme fırsatı oluşur. Yabancı dil öğretiminde öğretilen dilin iyi anlatılması ve o dilin kültürünü güzel yansıtmak başlıca amaçlardan bir tanesidir. AB'nin 2001 yılını Avrupa Diller yılı olarak kutlaması amaçları arasında dil öğretimi yoluyla kültür bilinci geliştirilmiş bireyler yetiştirmek vardır[4,71].

Edebiyatın yabancı dil öğretiminde kullanılmasının faydaları yanında edebi tür seçimi ve uygulanış biçimlerinin de süreç içerisinde etkileri önemlidir. Özünlü

Özünlü edebi eserlerin dil öğretimindeki faydalarını şu şekilde belirtilmiştir:

- Yazınsal metinler dilde yalnız okuma yeteneğinin değil, dinleme, konuşma ve yazma yeteneğinin de gelişmesine yardımcı olurlar.
- Yazınsal metinler yaşam içindeki olaylar ve deneyimlere ilişkin genel bir anlama ve bilgi edinme olanağı verir.
- Yazınsal metinler toplumsal ve kişisel gelişmelerin algılanmasını sağlar.
- Yazınsal metinler kişinin bir metni inceleyip özümleme becerisini de geliştirir [5, 184].

Edebi eserlerin en belirgin özellikleri dilin etkili ve güzel bir şekilde kullanılmasına yardımcı olmasıdır. Folklor ürünlerinden olan efsanelerden yararlanılararak öğrencilerin zihinsel ve dilsel becerilerinin geliştirilmesindeki etkisini ölçmeyi amaç edinmekteyiz. Türkiye'nin

yöresel efsane metinlerini seçerek, seçilen metne göre öğrencide motivasyonun ve hedeflenen dilsel becerilerin sağlanması, metni anlama ve kavramada doğru soruların sorulması efsanelerin dil öğretimindeki başarısını artıracaktır. Belli kurallara bağlı olmaması, halkın her türlü yaşantısını konu edinmesi, olağanüstü varlıkları konu edinmesi efsane türünün en önemli özelliğidir.

Bir Halk Edebiyatı türü olan efsanede bir inanış konusu işlenir ve olaylar gercek gibi kabul edilir. Hazır kalıpların kullanılmadığı efsane, üslup kaygısı gütmez, halkın ağzıyla anlatılır.

Efsane türünün hikaye şeklinde anlatılması, inandırıcı olması, üslup kaygısının olmaması, olağanüstü varlıkların olması, öğüt vermesi, düz konuşma diliyle anlatılması gibi özellikleri yabancı öğrenciler için güdüleyici olup öğrenmeyi kolaylaştıracaktır.

Yabancı dil öğretiminde öğrenilecek efsane metninin kısa olması, özlü olması, dilinin sade olması, sonucunda ders vermesi ve ilgi çekici olması öğrencilerin motivosyanunu arttıracak ve dersi ilgi çekici hale getirecektir. Öğretilecek efsane metninin yaşayan yöre insanının inançlarını, yaşantılarını, düşüncelerini, değer yargılarını yansıtması, dil ve kültür öğreniminin birilikte yapılmasını sağlayacaktır. Bu anlamda Adana yöresi efsaneleri ezberlenmesi kolay, sonucu merak uyandıran ve halkın inançlarını anlatan kısa hikayelerdir. Bu hikayeler ders ortamında ezberlenerek, canlandırarak, skeç yaparak kullanılabilir. Böylece öğrencilere hem kelime öğretimi yapılır hem de Adana Yöresi insanı hakkında bilgi verilerek kültür aktarımı yapılır.

Adana Bölgesi iklim özellilkeri ve coğrafi konum bakımından birçok efsanelerin meydana gelmesine beşiklik etmiştir. Bu efsanelerin dilinin sade olması, kısa ve özlü olması, hikayelerin sonuçlarının ilginç olması, ders vermesi gibi özellikleri öğrencilerin bıkmadan, hevesle öğrenmesini sağlayacak ve konuşma becerilerini geliştirecektir. Adana Yöresi efsaneleri Yabancılara Türkçe öğretiminde öğrencilerin zevkle okuyacağı, kısa sürede ezberleyeceği Halk Edebiyatı Ürünlerindendir.

Adana Yöresi Efsaneleri Öğretilirken Şöyle Bir Yol İzlenir: İlk olarak dil ve kültür önemi hakkında kısa bir bilgi verilerek öğrencilerin derse ilgileri çekilir ve öğrenciler motive edilir. Buradan hareketle dersin konusu ve türü anlatılarak "efsane" türü açıklanır. Öğrencilere kendi ülkelerinde buna benzer efsanenin olup olmadığı sorularak sınıfta konuşma ortamı oluşturulur ve böylece öğrencilerin konuşma becerileri geliştirilir. Dersin devamında önceden hazırlanan kısa metinler öğrencilere dağıtılır ve öğretmen tarafından örnek okuma yapılır veya CD çalardan dinletilir. Okuma sırasında imla, telaffuz, noktalama, vurgu, tonlama gibi kurallara uyulur. Bilinmeyen kelimeler öğretmen tarafından tahtaya yazılır. Her kelimenin anlamı öğrencilerin defterlerine yazdırılır ve kelimeler cümle içinde kullandırılır. Kısa efsane metinleri öğrencilere okutturularak ders devam eder, devamında kısa özet çalışması yapılır ve öğrencilerden özet çıkarması istenir. İstekli öğrencilere çıkarttıkları özetler okutturulur ve böylece öğrencileri sınıf ortamında konuşturarak özgüven kazandırmış oluruz. Bu çalışmayla Türkçeyi doğru yazma becerisi de geliştirilir. En son efsane türü üzerinde dil bilgisi çalışması yapılır. Öğrenciler dilin kurallarını öğrenerek o dilin mantığını da kavramış olur. Böylelikle Türkçe'yi Yabancı Dil olarak öğrenen öğrenci anlatma berceriyle birlikte yazma becerisini geliştirecektir. Efsane metinlerinin kısa olması esabiyle metin üzerinde kelime kökü, tamlama, öğe, kelime türleri çalışmaşı yapılır.

Etkinlik: Yılanlı Kale Ve Gürlek Efsanesi

"Zamanın birinde Çobanın Gürlek adında bir kızı varmış. Babası ile Gürlek ayrılmış. Gürlek uçurumun kenarında çok güzel bir çiçek görmüş ve almak istemiş, tam almak için uzanırken kocaman bir yılanla karşılaşmış. Korkmuş ama sesini kimseye duyuramamış, uçurum çok yüksekmiş aşağı atlarsa parçalanacağını düşünmüş ve Allaha dua etmiş ve bir dilekte

bulunmuş: "Allahım beni ya taş et yada kuş" . Yılan da, kız da taş olmuş. Gürlek Boğazı'nın adının çoban kızı Gürlek'ten geldiği söylenir" [6].

Bu efsane türünde "efsane, büyük sözü dinleme, duyulan (rivayet) zaman, konularını işleyeceğiz. Sonra deyim ve kelimelerin ne anlama geldiği açıklanır ve cümle içinde kullandırılır.

1. Kelime ve Deyim Çalışması:

Çoban: Genellikle bir ücret karşılığında sığır, davar, manda gibi hayvan sürülerini güderek otlatan, onlara göz kulak olan kimse.
Uçurum: Dik ve derin yamaç.
Dua etmek: Allah'a yalvarmak.
Dilek: İstenilen şey, istek.
Uzanmak: Boylu boyunca yatmak.
Parçalanmak: Bütün iken parçalara ayrılmak, parça parça olmak.
Metinlerin anlaşılıp anlaşılmadığını incelemek için efsaneyle ilgili sorular sorulur.

2. Okuduğunu Anlama Çalışması:

1.Çobanın kızının adı nasılmış?
2.Gürlek uçurumun kenerında ne görmüş?
3.Çobanın kızı ne ile karşılaşmış?
4. Gürlek nasıl bir dilekte bulunmuş?
5. Gülek Boğazı adını nereden almaktadır?

Bu soruları sorarak öğrencilerin metni ne kadar anladıklarını ölçebiliriz ve konuşma becrilerinin gelişmesine katkıda bulunuruz.

3. Tamlama Çalışması:

Çobanın kızı / Belirtili isim tamlaması
Uçurumun kenarı /Belirtili isim tamlaması
Bir çiçek / Sıfat tamlaması
Kocaman yılan / Sıfat tamlaması
Gülek Boğazının Adı / Belirtili isim tamlaması
Zamanın biri/ Belirtili isim tamlaması.
Güzel bir çiçek /Sıfat tamlaması.

Yabancı Dil olarak Türkçeyi öğrenen öğrencinin dilin kurallarını iyi öğrenmesi ve doğru telaffuz etmesi için dilbilgisi çalışması yapılır. Böylece hem tamlama türü öğretilir hem de metnin daha iyi anlaşılması sağlanır.

4. Cümle Öğeleri Çalışması:

Adana Yöresi efsanelerinin dilinin sade olması ve metinlerde kısa cümle kullanılması cümle öğeleri çalışması için çok uygundur. Bu çalışmayla hem "öğeler" konusu öğretilecek hem de Türkçe'nin mantığı anlatılarak öğrencilerin doğru ve etkili konuşmasına katkıda bulunulacaktır. Yani yabancı öğrenci Türkçe'yi kurallarına uygun konuşmayı öğrenecektir.

"Zamanın birinde çobanın Gürlek adında bir kızı varmış".
"zamanın birinde"/ zarf tümleci, "çobanın Gürlek adında bir kızı"/ özne, "varmış" / yüklem.
Babası ve Gürlek ayrılmış. "Babası ve Gürlek" / özne, "ayrılmış" /yüklem.
Gürlek uçurumun kenarında çok güzel bir çiçek görmüş. "Gürlek" /özne, "uçurumun kenarında" / dolaylı tümleç, "çok güzel bir çiçek" / özne, "görmüş" / yüklem.
Tam almak için uzanırken kocaman bİr yılanla karşılaşmış. "o, gizli özne/, "tam almak için uzanırken" / zarf tümleci, "kocaman bir yılanla" / edat tümleci, "karşılaşmış" / yüklem.

5. Boşluk Doldurma Çalışması:

Zamanın birinde..... Gürlek adında.....yaşarmış.
Korkmuş.....kimsey.....

Allahım .....ya.....et.....kuş.
Yılan da.....taş.....
Gürlek .....adının çoban.....Gürlekten aldığı söylenir.
Bu çalışmayla öğrenciler eksik bırakılan yerleri doldurmak için metni tekrar tekrar okuyarak tamamını anlamaya çalışacaktır. Böylelikle öğrencilerin hem okuma hem de konuşma becerisi geliştirilecektir.

6. Zıt Anlam Çalışması:

1.Güzel.....
2.Yüksek.....
3.Aşağı.....
4.Almak.....
5.Korkmak.....

Zıt anlamlı kelimeler ezberlenmesi ve hatırda kalması kolay olan kelimelerdir. Bu çalışmayla öğrencilerin ezber yapma becerisi geliştirilecek, Türkçeyi güzel ve etkili konuşmaları sağlanacaktır.

7. Kelimeleri Cümle İçinde Kullanma Çalışması:

Zaman.....
Çoban.....
Uçurum.....
Çoban.....
Dilek.....

Bu çalışmayla öğrenciler, yabancı dilde öğrendiği yeni bir kelimeyi ezberlemekle beraber kelimenin "nerde" ve "nasıl" kullanacağını öğrenecektir.

"Efsane" türü Yabancılara Türkçe Öğretiminde kullanılacak ilgi cekici ve etkileyici bir Hak Edebiyatı Türüdür. Bu tür ürünler öğrencilerin Türkçeyi kısa sürede ve doğru öğrenmesini sağlayacaktır. Bu tür metinler öğrencilerin okuma, konuşma, yazma, dinleme becerilerine katkıda bulunan ürünlerdir. Bu tür ürünlerin ders ortamında kullanılmasının amacı; dili öğretirken yaşayan kültürü de birlikte tanıtmaktır. Türk halk edebiyatı ürünlerinin yabancılara Türkçe öğretimi sınıfına taşınması sağlanacak ve bu suretle derslerin daha canlı ve verimli sürdürülmesi mümkün olacaktır.

Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki, folklor ürünlerinin Türk kültürü alanı ile bağlantılı yabancılara Türkçe öğretimi müfredatının bir parçası olarak değerlendirilmesi, bir gereklilik hâline gelmiş bulunmaktadır.

KAYNAKLAR:

1. Göçer, A. Türkiye'de Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Uygulamalarına Yönelik Nitel Bir Araştırma. Dil Dergisi, 145, 2009.
2. Tapan, N. Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yeni Bir Yöneliş: Kültürlerarası-Bildirişim-Odaklı Yaklaşımʿ, Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi, IX, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1995.
3. Özdemir, Cihan. Dil- Kültür İlişkisi: Folklor Ürünlerinin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yeri ve İşlevi, Milli Folklor,Ankara, 2013.
4. Öztürk, A.O. Yabancı Dil Eğitimi Bölümlerinde Edebiyat Öğretimi, Anı Yayınları, Ankara, 2007.
5. Özünlü, Ö. Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri Ve Kullanılması. Türk Dili,- Akara, 1983.
6. www.**efsaneler**.net.